

Asia: VN/14302/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esityksestä

Bioenergia ry pitää lain tarkoitusta hyvänä ja sen tärkeimpänä ja ansiokkaana antina lukuja 2 (Suunnittelujärjestelmä) ja 3 (Raportointi ja seuranta).

Hiilineutraaliuden saavuttamisen kannalta fossiilipäästöjen leikkaaminen on ensisijaista. Koska sekä EU-lainsäädännössä että kotimaan tavoitteissa on alettu tarkastella nettopäästöjen (päästöt – poistumat/hiilinielut) vähentymistä, on perusteltua, että maankäyttösektori liitetään ilmastolain soveltamisalaan. Maankäyttösektorilla suunnittelu perustuu 7 § ja 12 § mukaisesti maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmiin. Bioenergia ry tukee metsänhoidon toimia, joilla edistetään metsien kasvukykyä ja terveydentilaa sekä vahvistetaan hiilinieluja.

Yhdistys kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että lausunnolla oleva esitysluonnos ei juurikaan huomioi toimialojen valtionhallinnon kanssa yhdessä koordinoimia ilmastotiekarttoja. Suomi ei ole ilmastopoliittinen saari - EU:n jäsenmaana EU:n ja globaalien päästöjen vähentyminen kokonaisuutena tulee olla ensisijaista ja Suomen oma kansallinen päästövähennys toissijaista. Tämä tulee ottaa huomioon politiikkatoimissa, joilla hiilineutraaliutta 2035 tavoitellaan. Koska päästökauppasektori ei kuulu lain soveltamisalaan, päästökaupan vähittäinen laajentuminen tulee vähentämään kansallisen suunnittelun ja suunnittelujärjestelmän merkitystä. Tulevaisuudessa päästökauppasektorin merkitys lain 2 § päästötavoitteiden osalta vain kasvaa, mikä pitää kansallisessa suunnittelussa ottaa huomioon.

Vakauden lisääminen ilmastopolitiikassa ja yritysten toimintaympäristössä on tärkeää, mutta yhdistys ei tue päällekkäistä ilmastopolitiikkaa. Jos jokin tuotantolaitos kuuluu esimerkiksi EU:n päästökauppajärjestelmään, sen toimintaympäristön vakautta ei enää paranna se, että Suomen päästöille asetetaan päästövähennystavoite tai että tuotantolaitoksen sektorille asetetaan sektorikohtainen päästövähennystavoite. Pahimmillaan tällaiset rakenteet lisäävät uusia epävarmuustekijöitä toimintaympäristöön.

Hiilineutraaliustavoite ja päästövähennystavoitteet (2 §)

Tästä syystä Bioenergia ry ei pidä myöskään tarkoituksenmukaisina lain 2 § tehtyä esitystä päästökauppaa ja taakanjakosektoria yhdessä koskevista erillisistä tavoitteista 60 % vuodelle 2030, 80 % vuodelle 2040 ja 90-95 % vuodelle 2050. Lakiesityksen keskeinen tavoite on varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden viimeistään vuonna 2035 ja sen jälkeen hiilinegatiivisuuden. Tähän tarkoitukseen riittää heinäkuussa 2021 saadun 55-valmiuspaketin oloissa esityksen teksti: ”Lain ja sen mukaisen ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän tavoitteena on osaltaan varmistaa, että ihmisen toiminnasta aiheutuvat kasvihuonekaasujen päästöt vähentyvät ja nielujen aikaansaamat poistumat kasvavat siten, että kasvihuonekaasujen päästöt ovat enintään yhtä suuret kuin poistumat viimeistään vuonna 2035 ja että.... päästöt vähenevät edelleen myös sen jälkeen.”

Äskeiseen lauseeseen liittyen yhdistys katsoo myös, että ilmastolaissa ei tule luoda uusia tavoitteita, joissa poistumia automaattisesti kasvatetaan riippumatta siitä, mikä on Suomen hiilinegatiivisuustavoite tai -velvoite. Siksi edellä olevasta lain tavoitetta (hiilineutraalius 2035) koskevasta lauseesta tulee poistaa sanat ”...poistumat kasvavat ja...”

Myös seuraavat 2 § kohdat tulee poistaa:

” 2) ihmisen toiminnasta aiheutuvat taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlasketut kasvihuonekaasujen kasvihuonekaasujen päästöt ilmakehään vähentyvät vuoteen 2030 mennessä vähintään 60 prosenttia ja vuoteen 2040 mennessä vähintään 80 prosenttia verrattuna vuoteen 1990;

3) ihmisen toiminnasta aiheutuvat taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlasketut kasvihuonekaasujen päästöt ilmakehään vähentyvät vuoteen 2050 mennessä vähintään 90 prosenttia, mutta pyrkien tasoon 95 prosenttia verrattuna vuoteen 1990; ja”

Bioenergia ry pitää tärkeänä, että vuotta 2030 koskevien tavoitteiden osalta ilmastolaki ja siihen liittyvä suunnittelujärjestelmä osaltaan tukee EU-lainsäädännön tiukentuvien vaatimusten saavuttamista. Yhdistys pitää loogisesti epä johdonmukaisena sitä, että esityksen perusteluissa viitataan Suomen korkeisiin asukaskohtaisiin kasvihuonekaasupäästöihin, mutta ei mainita Suomen korkeaa asukaskohtaista hiilinielua.

Valtion viranomaisen ja kunnallisen viranomaisen edistämiselvoite (5 §)

4 §: Bioenergia ry korostaa olevan tärkeää, että säännöksellä ei pyritä vaikuttamaan yksittäiseen lupaharkintaan ja että säännöksestä ei aiheutuisi välittömiä vaikutuksia muun lainsäädännön perusteella tehtäviin päätöksiin ja suunnitelmiin. Päästöjen vähentämisessä ja nielujen vahvistamisessa on otettava huomioon yksittäisissä hankkeissa tarkoituksenmukaisuus ja toimien kustannustehokkuus.

5 §: Edellisen momentin tapaan viranomaisia koskeva edistämisvelvoite tulee nähdä strategiatason yleisperiaatteena, ei veloitteena yksittäisten hankkeiden tai toimien arvioinnissa.

Suunnittelujärjestelmä, erityisesti uusi maankäyttösektorin suunnitelma (7–13 §)

7 §: Yhdistys toteaa, että esitetty suunnittelujärjestelmä ei poista tarvia ilmasto- ja energiastrategioille, joita on laadittu kerran vaalikaudessa. Suunnittelujärjestelmä tulee sovittaa ilmasto- ja energiastrategioiden kanssa hyvin yhteen mm. käytettyjen pohjatietojen ja aikataulujen osalta.

8 §: Momentissa säädettäisiin, että kunkin sektorin suunnitelmat tulisi osaltaan laatia niin, että myös kansainvälisistä sopimuksista ja EU-sääntelystä johtuvat veloitteet täyttyisivät. Bioenergia ry toteaa, että tässä tulisi arvioida – ei ainoastaan Suomen veloitteiden täyttymistä – vaan erityisesti päästökauppasektorin kohdalla myös vaikutuksia muun EU:n veloitteisiin.

Bioenergia ry pitää ilmastopolitiikan kustannustehokkuutta erittäin tärkeänä arviointiperusteena Suomen kansantalouden nykytilanteessa ja tukee sitä, että suunnitelmien kustannustehokkuutta ja syntyviä kustannusvaikutuksia arvioidaan sekä julkisen talouden että kansantalouden näkökulmasta.

Momentin 7 kohdassa säädettäisiin suunnitelmien mahdollisista vaikutuksista kotimaiseen ruokaturvaan. Käytännössä se tarkoittaisi, että maataloustuotantoon liittyvien toimien suunnittelussa ja toteuttamisessa otettaisiin huomioon, ettei kotimainen ruokaturva vaarannu. Bioenergia ry:n mielestä vastaavalla tavalla tulisi laissa ottaa huomioon myös energian toimitus- ja huoltovarmuus.

Ilmastopolitiikan seuranta ja ilmastovuosikertomus (15–18 §)

-

Saamelaiskulttuurin edistäminen, saamelainen ilmastoneuvosto (mm. 14 §, 21 §)

-

Suomen ilmastopaneeli (20 §)

-

Muutoksenhaku (22 §)

-

Esityksen vaikutukset

Lakiesityksen mukaan: ” Lain pääasialliset vaikutukset kohdistuisivat ilmastoon ja ympäristöön, kansantalouteen, viranomaisiin ja viranomaisten tarvitsemiin voimavaroihin sekä perus- ja ihmisoikeuksien osalta saamelaisten oikeuksiin ja eri tahojen osallistumismahdollisuuksiin.”. Bioenergia ry kiinnittää huomiota siihen, että listalla ei ole erikseen mukana vaikutuksia yrityksiin. Kuitenkin esimerkiksi lakiin kirjatulla tavoitteilla voi sellaisia olla.

Bioenergia ry pitää esitystä osin epäjohdonmukaisena ulkomailla tapahtuvien vaikutusten arvioinnin osalta. Perusteluissa todetaan, että biopolttoaineiden ilmastovaikutuksia arvioitaessa olisi pystyttävä huomioimaan biopolttoaineiden käytön lisäyksen aikaansaamat epäsuorat vaikutukset ulkomailla – erityisesti trooppisissa - jos käytön lisäys tarkoittaa myös ulkomaisten raaka-aineiden käytön lisäämistä. Samalla ehdotuksessa kuitenkin puhutaan ”hakkuupaineen vähentämisestä” kotimaassa ottamatta huomioon toimenpiteiden vaikutuksia ulkomailla. Suomessa bioenergiaksi ohjautuvat metsäteollisuuden jalostukseen kelpaamattomat tähteet ja jätteet.

Esityksen mukaan ”Kasvavilla hakkuilla sekä hakkuiden jälkeisen metsäbiomassan tehokkaammalla keräämisellä olisi kielteisiä vaikutuksia metsäekosysteemeihin, metsien lajistoon ja monimuotoisuuteen. Kasvavilla metsähakkuilla olisi myös kielteisiä vesistövaikutuksia. Tehostuvien hakkuiden aikaansaama typpi- ja fosforikuormitus aiheuttaa vesistöjen rehevöitymistä ja kiintoainekuormitus sameutumista, liettymistä ja umpeenkasvua.” Bioenergia ry toteaa, että vaikutusarvioinnissa jää epäselväksi mistä hakkuiden lähtötasosta puhutaan ja miksi. Hakkuiden ympäristövaikutukset riippuvat niiden paikallisesta intensiivisyydestä ja esimerkiksi metsänhoidon suosituksissa ja sertifiointijärjestelmissä pyritään jo nyt minimoimaan kielteiset paikalliset vaikutukset. Siten ei voida yleistäen todeta, että hakkuilla on aina kielteisiä vaikutuksia. Vaikutusarvioinnissa tulisi ottaa tasapuolisemmin huomioon hakkuiden positiiviset ympäristövaikutukset.

Edelleen vaikutusarvioinnissa todetaan varsin yksioikoisesti ja värityneesti, että ”Hakkuupaineen väheneminen voi myös tukea metsien virkistyskäyttöä ja sitä kautta vaikuttaa myönteisesti ihmisten viihtyvyyteen ja hyvinvointiin”. Hakkuut eivät kuitenkaan aina vähennä metsän virkistyskäyttöä eikä niiden vaikutukset ihmisten viihtyvyyteen ja varsinkaan hyvinvointiin (ml. vaikutus aluetalouteen) aina ole negatiivisia. Myös päinvastainen viihtyvyytsvaikutus on mahdollinen etenkin harvennus-, poiminta- tai pienaukkohakkuiden tai pienten avohakkuiden tapauksessa.

Muita huomioita

-

Laurikka Harri

Bioenergia ry